

рівня соціального захисту і безпеки, відновлення економіки, відновлення інфраструктури, підтримка розвитку регіональної економіки, залучення іноземних інвестицій у післявоєнний період є вкрай важливим завданням, зважаючи на появу різних груп населення, які постраждали від збройного конфлікту. Все це буде міцним фундаментом для євроінтеграції України.

Інформаційні джерела:

1. Круп'як І. Й., Круп'як Л. Б. Теоретичні домінанти сталого економічного розвитку держави. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8419> (дата звернення: 15.05.2023 р.). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.88

2. Прадун В. П. Економіко-екологічні основи сталого розвитку регіональних агропромислових комплексів: автореф. дис. д-ра. екон. наук.: 08.07.02. НАН України, Об'єдн. ін-т економіки. К., 2005. 38 с.

3. Буряк Є. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти). Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Випуск 34. DOI: <https://zenodo.org/record/7221052#.ZGJeoXZBzIU> (дата звернення: 12.05.2023 р.).

4. Соціальна економіка: де тут гроші. URL: <https://voxukraine.org/sotsialna-ekonomika-de-tut-grosni/> (дата звернення: 5.05.2023).

5. Топ-10 досягнень України в соціально-економічній сфері у 2021 році URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3379943-top10-dosagnen-ukrainiv-socialnoekonomichnijsferi-u-2021-roci.html> (дата звернення: 10.05.2023 р.)

УДК 658.114:004-044.922

А.М. Волосов, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Малий і середній бізнес (МСБ) є загально визнаним визначальним чинником існування та розвитку світової економіки. Майже 400 млн. суб'єктів МСБ в світі створюють 60...85% робочих місць і близько 70% ВВП [1, 2]. До малого і середнього підприємництва в економіці України у 2021 р. належало 99,8% загальної кількості підприємств, на яких було зайнято 69,8% працівників, що взяли участь у створенні 67,8% ВВП країни [3]. За відсотком кількості суб'єктів МСБ нашу державу можна вважати

повноправним членом ЄС, а за двома іншими згаданими показниками вона переважає такі країни-члени як Литва, Польща, Словаччина, Чехія [3]. Роль МСБ не обмежується кількісними показниками економічного зростання та створення зайнятості, а полягає й у впровадженні інновацій, соціальній інтеграції (завдяки їх тісним відносинам з власними співробітниками, місцевими громадами та діловими партнерами), включенні у глобальні ланцюжки поставок в якості постачальників і покупців. Маючи реальний потенціал малого і середнього підприємництва для якісно нового функціонування, ті країни, які інвестують у цифровий розвиток і демонструють вищі рівні економічної стабільності, інноваційності, конкурентоспроможності [4]. Про це свідчать і результати глобального дослідження Microsoft за яким понад 80% з опитаних представників більш ніж 3 тис. малих і середніх підприємств визнали важливість технологій для бізнесу, 42% вважали їх життєвоважливими, і лише 5% повністю відмовлялись від цифрової трансформації [5].

Незважаючи на те, що цифрові технології надають можливості підвищення продуктивності, подолання внутрішніх проблем, зниження цін, збільшення пропозиції якісніших товарів і послуг, їх впровадження й інтеграція до власних бізнес-процесів вимагає від бізнес-структур здійснення докорінної трансформації. Поетапний перехід (оцифрування → цифровізація → цифрова трансформація) малого та середнього бізнесу до цифрових технологій цілком слушно вважається складним через: неповну їх поінформованість про переваги цих процесів та інструментів; недостатність людських і фінансових ресурсів, інше розуміння цілей та відмінні моделі поведінки порівняно з великими підприємствами. Глобальне опитування виявило головні перешкоди широкому впровадженню цифрових трансформацій суб'єктів МСБ:

- надвисокі витрати на нові технологічні рішення (для 47%);
- неприйняття обґрунтованих рішень через складність сприйняття технологічної інформації (для 38% респондентів), що викликано побоюваннями втрати продажів на кращих ринках;
- технічні проблеми – простота використання, міркування стосовно безпеки, обмеженість можливих налаштувань, відсутність технічної підтримки (для 38% опитаних);
- невизначеність щодо впливу впроваджених рішень на їх бізнес (38%). Тобто МСБ мають прийняти на віру всю позитивність цифрових рішень без емпіричних доказів;
- для 35% респондентів – труднощі досліджень або пошуку інформації;
- стійкість прийнятих рішень до можливих майбутніх змін (для 25%) [5].

Попри існуючі бар'єри, існує три групи лояльних до переведення власного бізнесу на нові цифрові технології суб'єктів МСБ, які застосовують їх одразу після запуску (11%), швидко адаптуються (46%), так звані «послідовники» (32%) [5]. Більш того, понад двох третин підприємств планували збільшення своїх ІТ-бюджетів за такими пріоритетами: підвищення операційної ефективності (33%), покращення продажів і маркетингу (32%), поліпшення використання досвіду для утримання клієнтів (31%).

Одна з провідних ролей у цифрових перетвореннях належить стартапам, які не обмежуються національними кордонами, а працюють у двох (27%) або трьох і більше (30%) країнах. До числа найуспішніших проєктів цифрових технологій країн Східної Європи (Латвії, Естонії, Казахстану) останнім часом регулярно потрапляють й українські стартапи. Проте загальне становище щодо цифрової трансформації суб'єктів малого та середнього підприємництва країни можна з впевненістю охарактеризувати як цифровий розрив. Про це свідчать наступні дані Державної служби статистики України щодо використання ІКТ на підприємствах країни за 2021 р.: мають доступ до мережі Інтернет – 89% суб'єктів МСБ; частка підприємств, задоволених швидкістю ліній фіксованого доступу до Інтернету – 79,8% мікро- малих і середніх підприємств; власний вебсайт мають – 39,1%; мають чат-сервіс для спілкування з клієнтами – 10,6% підприємств вказаної групи; 11,5% підприємств малого та середнього бізнесу купували послуги хмарних обчислень; 28,1% суб'єктів господарювання цього типу бізнесу використовували найманих фахівців у сфері ІКТ; лише 3,5% підприємств МСБ використовували у своїй діяльності робототехніку [3].

Ці результати свідчать про знаходження малого бізнесу країни переважно на стадіях оцифрування та цифровізації. Успішне їх завершення та здійснення дійсно цифрової трансформації потребує: покращення рамкових умов запровадження цифрової економіки; підвищення навичок населення з ІКТ; впровадження дієвих конкретних інструментів економічної політики з підтримки цифрової трансформації МСП. Незважаючи на відсутність національної спеціальної програми щодо цифровізації МСП, планів цифровізації конкретних його секторів, держава спільно з ІТ-галуззю та закордонними партнерами намагаються створити екосистему цифрової трансформації МСБ: створення Офісу з розвитку підприємництва та експорту, порталу «Дія.Бізнес», Національної онлайн-школи для підприємців з надання освітніх послуг за цим напрямом; співпраця з Google за окремими напрямами навчання бізнесу; створення мережі надання послуг (70 наукових/технічних/індустріальних парків і понад 40 інноваційних центрів/інкубаторів); початок програм

фінансової підтримки (5–7–9 %; COSME, «Горизонт – 2020» и Eureka) [6]. За умов її успішного функціонування вітчизняне МСП отримає доступ до стратегічних ресурсів, розширити клієнтську базу, зможе вийти на глобальні ринки й отримати реальні вигоди від мережевих ефектів.

Інформаційні джерела:

1. Small & medium-sized enterprises. URL: <https://globalnaps.org/issue/small-medium-enterprises-smes/>.

2. The power of small: Unlocking the potential of SMEs. InfoStories (ilo.org). URL: <https://www.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Employment/SMEs#intro>

3. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за 2021 рік». URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Microsoft Digital Futures Index. URL: <https://news.microsoft.com/europe/features/digital-futures-index/>

5. Microsoft study: Small and medium-sized businesses growing fast by embracing digital technologies. URL: <https://blogs.microsoft.com/blog/2022/09/08/microsoft-study-small-and-medium-sized-businesses-growing-fast-by-embracing-digital-technologies/>

6. DoITLikeUkra2022.pdf. URL: <https://itukraine.org.ua/it-reports-do-it-like-ukraine.html>

УДК 338.24

Н.О. Єфремова, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

Є.Є. Лубенцова, здоб. вищої освіти (ДБТУ, Харків)

ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Антикризове управління - це комплекс заходів, спрямованих на попередження, реагування та подолання кризових ситуацій в господарській діяльності підприємств. За його допомогою забезпечується ефективна діяльність підприємства в умовах нестабільності економічного середовища. Роль антикризового управління полягає у виявленні та аналізі проблем, що виникають на підприємстві, розробці стратегій та планів дій для їх вирішення та реалізації цих планів. Важливо також забезпечувати ефективне